

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Duplici conclusione difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

deret: At hoc non est dicendum; cum Theologi communiter dividant peccata in tria genera, scilicet in peccata ex infirmitate, ex ignorantia, & ex pura malitia, ut supra offensum est: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam: Licet enim in omni peccato interveniat error practicus ex parte intellectus, sufficienter tamen distinguitur peccatum ex infirmitate, vel ex malitia, a peccato ex ignorantia, ex diversa scilicet dispositione prava, quae est causa formandi iudicium illud erroneum in intellectu, & pravam electionem in voluntate: nam in peccatis ex ignorantia, ignorantia vincibilis & culpabilis est causa formandi tale iudicium, & pravam electionem; in peccatis ex infirmitate vel passione, passio vehementer obscurans intellectum, & ad se trahens voluntatem in peccatis vero ex pura malitia, sola inordinatio & malitia voluntatis.

Circa alias causas interiores peccati, nempe appetitum sensitivum, & voluntatem, nulla occurrit celebris difficultas, vel controversia: constat enim causam immediatam peccati esse voluntatem, in qua libertas ut in propria sede residet; appetitum vero esse duntaxat causam illius mediatam & remotam (saltem si de peccato mortali loquamur) quia a passione appetitus, voluntas indirecè & per accidens movetur, quatenus scilicet passio iudicium rationis perturbat & impedit, quo impedito & perturbato, necesse est voluntatem, quae iudicium rationis semper sequitur, in agendo perturbari. Cuius rei rationem reddit Cajetanus, quod passio appetitus sensitivi directè & per se moveat phantasiam, quae est organum corporeum; quae mota & perturbata, necesse est perturbari intellectum, qui ab ea deprimat species, quarum beneficio de rebus sensibilibus & corporeis iudicatur; ideoque ipse intellectus aliter de his rebus iudicat quam oportet: quare cum voluntas ab intellectu determinetur, non mirum si ipsa tunc perturbetur, & a recto tramite declinet. Unde in peccatis ex passione appetitus sensitivi procedentibus, hic reperitur ordo seu processus: bona sensibilia & externa in primis sensus externos alliciunt; deinde eorum sensitivam apprehensionem imaginatio excitatur; haec vero appetitum sensitivum accendit & commovet; ex appetitus sensitivi commotione phantasia movetur & perturbatur; quae mota & perturbata, obscuratur ratio, quae ab actuali debita regulae consideratione cessat, & ab illa deviat, & in errorem tandem ipsam trahit voluntatem, cuius actus liber & voluntarius peccatum per consensum consummat. Quod hoc lepido solet exemplo declarari: si lapillum in pellucidi fontis alveum projeceris, illico fufum illius aequor, ipso cristallo nitidius, turbatur, circulo primum efformato, qui alium ulterius circulum describit, hic denuo alterum, donec tota fontis superficies, tot veluti rugis, quor circumlis horrescat. Non dispari ratione bona sensibilia & externa sensus movent externos; his imaginatio excitata; appetitum commovet; appetitus phantasiam, quae turbata, perturbatur & obscuratur ratio; obscurata vero seu perturbata ratio, voluntatem ad peccandum trahit; haec denique ex sua natura caeca, errantem rationem sequens, libere suggestioni prava consentit; quo actu peccatum complet, & consummat; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem, ut dicitur Jacobi 1.

Tom. III.

Suos ergo parentes, suamque genefim habet peccatum: mater illius est concupiscentia, quae teste eodem Apostolo, cum conceperit, parit peccatum: pater est liberum arbitrium; semen matris est tirillatio, si ve delectatio, quam ingerit concupiscentia: denique illud concipitur per suggestionem & delectationem, & generatur ac consummat per consensum. Unde Gratianus in decreto dist. 7. ait quod tribus modis impletur omne peccatum, videlicet suggestionem, delectationem, consensum: suggestio fit per diabolum; delectatio per carnem; consensus per spiritum. Quod declarat exemplo peccati primorum parentum, in quo seipens primò culpam suggestit; Eva velut caro delectata est; Adam vero velut spiritus consensit. Similia habet D. Gregorius in cap. 3. Job.

ARTICULUS III.

Utrum Deus directè vel saltem indirectè possit dici causa peccati?

DE hac difficultate fuse egimus in tractatu de Voluntate Dei, unde breviter hic eam discutimus, & quae docet S. Doctor qu. 79. exponemus.

§. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

DEO primò, Deum non esse, nec dici posse directè causam peccati, ta D. Thomas hic qu. 79. art. 1. & 2. & de Malo, qu. 3. art. 1. & alibi passim.

Probatur ratione quam ibidem prosequitur: Peccatum nominat ens & actionem cum quodam defectu, deformitatis scilicet & malitiae moralis, quae entitati actus adiungitur: unde ut aliquis dicatur, & sit rectè causa peccati, non sufficit quòd producat entitatem, & actualitatem, quam de materiali importat, sed requiritur quòd ipsum defectum, seu deformitatem quam dicit de formali, attingat: Atqui Deus sua motione & causalitate talem defectum & deformitatem non attingit, sed ab eo praescindit: Ergo non est, nec dici potest directè causa peccati. Major pater: nam hoc nomen causa appellat supra rationem, vel conceptum formalem cui conjungitur, ut constat cum dicimus Petrum esse causam statur: non enim est sensus esse causam ligni vel argenti, sed figurae artificiosa, quam hoc nomen statur pro formali importat: Atqui hoc nomen peccatum de formali importat malitiam & deformitatem moralem: Ergo ut aliquis sit & dicatur causa peccati, non sufficit quòd ejus entitatem & actualitatem producat, sed requiritur insuper, quòd ejus causalitas ad deformitatem & malitiam moralem, secundario saltem & mediatè se extendat. Minor autem in qua est difficultas, multipliciter suadet: Primò ratione D. Thomae hic art. 1. *Omne peccatum est per recessum ab ordine qui est in Deum sicut in finem: Deus autem omnia inclinat & convertit in se ipsum sicut in ultimum finem, sicut Dionysius dicit 1. cap. de divin. Nomin. unde impossibile est quòd sit sibi vel alius causa descendendi ab ordine qui est in ipsum: unde non potest directè esse causa peccati.* Quam rationem sub aliis terminis proponit

Ggg

ponit

ponit qu. 3. de Malo, art. 1. Peccatum (inquit) consistit in aversione voluntatis create ab ultimo fine: impossibile est autem quod Deus faciat voluntatem alicuius ab ultimo fine averti, cum ipsemet sit ultimus finis. Quod enim communiter invenitur in omnibus agentibus creatis, oportet quod hoc habeant ex imitatione primi agentis, quod dat omnibus suam similitudinem, secundum quod capere possunt, prout Dionysius dicit in 9. cap. de divin. Nomin. Vnumquodque autem agens creatum invenitur per suam actionem alia quodammodo ad seipsum attrahere, assimilando ea sibi, vel per similitudinem forme, sicut cum calidum calefacit, vel convertendo alia ad finem suum, sicut homo per preceptum alios movet ad finem quem intendit. Est ergo hoc Deo conveniens, quod omnia ad seipsum convertat, & per consequens quod nihil exierit a seipso: ipse autem est summum bonum, unde non potest esse causa aversionis a summo bono, in quo ratio culpa consistit.

34. Secundo probatur eadem Minor alia ratione, quam S. Doctor ibidem art. 2. & in 2. dist. 37. qu. 2. art. 2. fuse exponit. Defectus qui est in effectu cause particularis, non attribuitur cause universali, quæ est in se perfecta & indeficiens, sed tantum cause proximæ & deficienti; licet perfectio eiusdem effectus in ipsam causam universalem reducat: v. g. defectus fructuum in arbore, non in solem, sed in arborem reducit, licet copia & maturitas fructuum in solem referatur; defectus claudicationis in curvitate tibiæ aut obliquitate itineris reducit, licet perfectio ambulationis in virtutem motivam referatur. Pari modo in moralibus defectus aut deordinatio actus non attribuitur Deo, qui est causa indeficiens & universalis, sed libero arbitrio, quatenus in agendo rectæ rationis regulam non attendit, nec vult attendere.

Id alio exemplo declarat Dominicus Soto lib. 1. de Natura & Gratia cap. 18. his verbis: Dum optimus scribingendi artifex, sive in commodo calamo, sive in mala papyro scribit, ipse quidem est causa scripturæ; malitia vero characteris refertur vel in calamo, vel in papyro. Ita prorsus dum quis delinquit, Deus quidem cum homine est causa actionis, quatenus res quadam est; quod autem a lege declinet, soli imputatur libero arbitrio.

35. Tercio Minor principalis alia ratione suadet: Deus per suam causalitatem id solum potest attingere, quod continetur infra objectum formale suæ omnipotentia: Sed formale peccati intra objectum divinæ omnipotentia non continetur; Ergo non potest à divina causalitate attingi. Minor probatur: Id solum continetur intra objectum divinæ omnipotentia, quod est ordinabile in Deum ut in ultimum finem; nam ratio primi principii & ultimi finis sibi mutuò correspondent, seu inter se convertuntur: At qui formale peccati non est ordinabile in Deum ut in ultimum finem, sed potius est recessus & deviatio ab illo ut sine ultimo: Ergo formale peccati non continetur intra objectum divinæ omnipotentia.

Ex his intelliges primò, juxta doctrinam D. Thomæ, peccatum sub ratione entis & actus esse à Deo ut movente, & non solum ut simultaneè concurrente. Nam S. Doctor loco citato de Malo, art. 2. querit, utrum actio peccati sit à Deo? Et respondet affirmativè, si illa sub ratione entis & actus consideretur; probatque in argumento sed contra, ex Augustino 3. de Trinitate, dicente quod voluntas Dei est causa omnium

A specierum & motionum: sed actus peccati est quidam motus liberi arbitrii: ergo est à Deo. Quæ tiam dicuntur utitur hic art. 2. in argum. sed contra. Deinde corp. art. citati id demonstrat duplici ratione; unâ communi, desumptâ ex eo quod Deus, cum sit ens per essentiam, debet esse causa omnis entis per participationem: alia speciali, quam sub his terminis proponat. Necessè est omnes motus causarum secundarum causari à primo movente, sicut omnes motus inferiorum corporum causantur à motu cæli: Deus autem est primum movens respectu omnium motuum & spiritalium & corporaliū, sicut corpus celeste est spirituum & corporaliū inferiorum corporum: unde cum actus peccati sit quidam motus liberi arbitrii, ne cesse est dicere quod actus peccati, inquantum est actus, sit à Deo. Ex quibus patet, juxta D. Thomam, peccatum, inquantum est actus & ens, esse à Deo ut movente, & non solum ut simul concurrente. Quam doctrinam didicit ab Alberto magno, suo magistro, qui in 2. dist. 3. art. 7. hæc scribit: Cum actus malus sit simpliciter actus egrediens à potentia activa perfecta secundum naturam, non egreditur ab ea, nisi secundum quod movetur à causa prima, alioquin sequeretur duo esse prima principia. Quam sententiam ita certam esse existimat, ut oppositam tanquam hæreticam à multis proferri ibidem asserat: Hæc (inquit) opinio (negans actus malos, inquantum actus & entia, esse à Deo movente) quæ obtinuerat plures antiquorum, fere cessit ab aula, & à multis modernorum reputatur hæretica. Item tem Dominicus Soto, ubi supra, expressè docet Deum præmovere ad actum peccati, ut est actus & ens & addit hæc esse communem Theologorum sententiam. Verba ejus sunt: Hæc equidem dissentient Theologi, entitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam, eo efficientia genere, quo cuncta animata & inanimata ad suas naturales actiones permoveret.

Intelliges secundò, veram rationem, cur Deus 37. concurrat ad peccatum, ut est actus & ens, absque eo quod ejus causalitas ad illius malitiam & deformitatem se extendat, non peti ex indifferentia divini concursus, ut Recentiores existimant, sed potius ex summa & infinita ejus perfectione, ratione cuius in nostris actionibus eas solum formalitates potest attingere, quæ ad Deum ut ultimum finem sunt reducibiles, & ex duabus rationibus seu formalitatibus inter se identificatis, unam ab alia præcindere. Unde divus Thomas in 2. distinct. 37. questione 2. artic. 2. sibi hoc argumentum objicit: Rei non assignatur causa efficiens secundum quod est in intellectu, sed secundum quod est in re: Sed quidam actus sunt, in quibus non potest separari illud quod est de natura actus à deformitate, nisi secundum intellectum, quia bene fieri non possunt: Ergo non causantur à Deo nisi secundum quod sunt sub illa deformitate. Cum argumento sic respondet: Ad quantum dicendum, quod sicut actio quæ peccati deformitatem habet, dicitur bona, inquantum est actio, bonitate natura, non propter hoc quod aliquando invenitur separata à deformitate, sed quia bonitas illa natura deformitati subsistat: ita etiam Deus dicitur causa illius actionis, inquantum est actio & inquantum est deformitas, hoc modo quod actionem non facit à deformitate separata, sed quia in actione deformitatis non facit, & quod deformitatis non facit. Est enim in aliquo effectu plura inseparabiliter conjuncta sunt, non oportet ut quod est causa ejus quantum ad unum, sit etiam causa ejus quantum

quantum ad alterum: sicut natura est causa oculi, quantum ad substantiam ejus, & non quantum ad defectum cecitatis. quæ ex natura defectu accidit. Ubi S. Doctor, ut salvet Deum non esse causam peccati, quamvis concurrat ad actus intrinsecè malos, ut sunt blasphemia, actus odii Dei, & similes, non recurrit ad indifferentiam divini concursus, sed potius ad summam ejus actualitatem, & perfectionem, ratione cujus ita potest attingere & causare entitatem, & actualitatem actus intrinsecè mali, ut ab ejus malitia & deformitate præcindat: sicut intellectus, ratione suæ perfectionis & immaterialitatis, formalitates inter se realiter identificatas præcindit & ita attingit verum, quod non se extendat ad bonum, quamvis identificatum cum vicio: vel licet influxus animæ moventis & applicantis tibiam claudam ad motum progressivum, ita cau at vitalitatem ipsius. ut ab ejus obliquitate & defectu præcindat. Unde inter motionem physicam & moralem hoc notabile reperitur discrimen, quod physica est præcisiva, & in actu ad quem movet, attingit solum entitatem, actualitatem, vitalitatem, aliasque formalitates ad ordinem physicum & lineam entis pertinentes, abstrahitque à deformitate & malitia morali, quæ per accidens ex defectu debilitate creaturæ rationalis ei adjungitur: moralis verò non est præcisiva, sed terminatur ad actum ut vestitum omnibus circumstantiis, & secundum omnes condiciones & modos quos recipit ab operante; & ideo si actus ad quem movet sit malus, & regulis morum difformis, secundario saltè & indirectè, ad ejus malitiam & deformitatem se extendit. Ex quo sequitur, Calvinum, utrumque genus motionis in Deo admittentem respectu malorum actuum, facere Deum authorem & causam peccati, & divinæ sanctitatis puritatem violare: secus verò Thomistas, & alios physica prædeterminationis assertores, qui solum primum genus motionis respectu illorum actuum in Deo agnoscunt, & docent concursum prævium, seu physicam præmotionem, præcisivam esse, & ita attingere ea quæ ad ordinem physicum & lineam entis pertinent, ut ad ea quæ ad genus moris spectant, & malitiam moralem exprimunt, nullatenus se extendat, ut in tractatu de Voluntate Dei fusè expendimus.

Dico secundò, Deum non posse dici causam peccati, etiam indirectè & per accidens, sicut qui auferit columnam sustentantem lapidem, dicitur indirectè & per accidens causa castis lapidis, vel sicut qui removet salem præservantem carnes à corruptione, dicitur indirectè & per accidens causa corruptionis illarum. Ita S. Thomas hic art. 1. ubi sic dicitur: *simuliter etiam neque indirectè (Deus est causa peccati) contingit enim quod Deus aliquibus non præbet auxilium ad evitandum peccata, quod si præberet, non peccarent, sed hoc totum facit secundum ordinem suæ sapientiæ & justitiæ, cum ipse sit sapientia & justitia; unde non imputatur ei quod alius peccet, sicut causa peccati: sicut gubernator non dicitur causa submersionis navis, ex hoc quod gubernat navem, nisi quando subtrahit gubernationem potens & debens gubernare.* Quibus verbis clarissimè conclusionem nostram & docuit & probavit. Ut enim id quod sequitur ad defectum actionis, alteri imputetur, & hic illius causa indirectè & per accidens dicatur, tria requiruntur, scilicet quod possit, & de-

beat agere, & non agat, ut tradit idem S. Doctor supra qu. 6. art. 3. his verbis: *Non semper id, quod sequitur ad defectum actionis, reducitur sicut in causam in agens, ex eo quod non agit, sed solum tunc cum potest & debet agere: si enim gubernator non posset navem dirigere, vel non esset ei commissa gubernatio navis, non imputaretur ei navis submersio, quæ per absentiam gubernatoris contingeret.* De quo plura diximus in tract. de Actibus humanis, ubi multis ostendimus, quod ut ommissio & effectus ex illa sequutus, voluntaria sint, requiritur debitum seu obligatio præcedendi actum qui omittitur: Atque Deus nemini tenetur dare auxilia efficacia à peccato præservantia, sed ad manifestandum suam justitiam, aut liberi arbitrii defectibilitatem, vel ob alios fines occultos suæ providentiæ, justissimè potest ea denegare, præsertim cum illa sint merè gratuita & supernaturalia, subindeq; omni creaturæ indebita: Ergo quamvis ea frequenter denegat, & ad illorum denegationem, seu subtractionem, infallibiliter sequatur peccatum; sicut ex suspensione divini concursus conservantis, infallibiliter sequitur annihilatio creaturæ; *Necesse est enim (inquit Innocentius I.) ut quo auxiliante vincimus, eo utrum non adjuvante vincamur: non potest tamen dici causa peccati, etiam indirectè & per accidens.*

Quæres, an Deus possit dici causa non solum permissiva, sed etiam positiva, excecationis & indurationis peccatorum?

Respondeo cum D. Thom. hic art. 3. quod si excecatio & induratio sumantur secundum quod important motum animi inhaerentis malo, & aversi à divino lumine, Deus non est causa illarum, sicut non est causa peccati: si verò sumantur ut dicunt subtractionem gratiæ, ex qua sequitur ut mens non illuminetur, & cor non emolliatur; Deus potest dici causa non solum permissiva, sed etiam positiva earum; quia in hoc posteriori sensu, non sunt culpa, sed pœna; pœna autem est à Deo non solum permissivè, sed etiam positivè; cum positivè ab illo taxetur, & decernatur in punitionem & reparationem præcedentis culpæ, in quo causalitas quædam saltè moralis importatur, ut pater hoc exemplo: Si Petrus calu extra propriam patriam reperiretur, & ad illam redire non posset sine auxilio non debito alicujus Principis; is autem in pœnam alicujus criminis ab illo commissi, tale auxilium denegaret, volens & decernens ut exul permaneret, exilioque illo puniretur; jure talis Princeps diceretur punire Petrum tali exilio, & esse auctor & causa illius pœnæ, non propter aliquem influxum physicum in illam, sed quia eam definiivit & decrevit, atque ex ejus intentione auxilium ad redeundum in patriam denegavit. Cum ergo pariter Deus ex intentione puniendi peccatorem decernit ei auxilia denegare, ex quorum denegatione sequitur ut mens ejus non illuminetur, & cor non emolliatur, censetur esse causa saltè moralis excecationis & indurationis illius, non ut habent rationem culpæ, sed solum pœnæ.

* *
*

Ggg 2

§. II.

Tom. III.